

TEJGAZDASÁG

TEJGAZDASÁGI ÉS ÁLLATTENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZAGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET TEJGAZDASÁGI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELNIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára:
 ← Egész évre 4 K. - Félévre 2 K. →
 Az országos magyar gazdasági egyesület tagjai és a „Köztelek” előfizetői ingyen kapják.

Szerkeszti:
SIERBÁN JÁNOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, Köztelek, Üllői-út 25. sz.

A tejgazdaság fejlesztése Ausztriában.

Az osztrák országos gazdatanács egyik bizottságának előadója gróf Carpine Antal 1900. évi jelentésének kivonatát czélszerűnek vélem t. olvasóinkkal megösmertetni, hogy részben megösmérjük, minő irányban kívánják szomszédaink, mint legközelebbi konkurrensaink, tejgazdaságukat fejleszteni, másrészt, hogy összehasonlíthassuk az ottani tevékenységet a mi tejgazdasági viszonyainkkal. Ausztriának fejlett állattenyésztése, talaja, éghajlata és közlekedési eszközei és viszonyai kedvezőek, hogy tejgazdasági szempontból bármely országgal felvehesse a versenyt.

Az 1890. évi állatszámolás szerint 8,751.000 drb szarvasmarhájuk volt. Rét 3,08.172 hektár; legelő 2,663.908 és mintegy 1,100.000 hektár luczernás és löhere vetés.

Az állatállomány jó tejelő és a tejgazdaság mindezen kedvező körülmények daczára nem fejlődik a megfelelő mérvben. Ennek okát a bizottság első sorban abban látja, hogy Ausztriában nincsenek kellő számban és korszerűen berendezett városi tejszarnokok, amelyekben példás kezelés mellett, az egészségügyi követelményeknek megfelelően oly tej hozatnék forgalomba, a melyet a kevésbé vagyonos osztály is állandóan fogyaszthatna. Csakis szövetségi alapon alakult nagyobb tejszarnokok képesek a nagyobb városok közönségét jó, hamisítatlan és egészséges, emellett pedig olcsó tejjel ellátni, mert a sok közvetítő csak megrágitja és rosszabbá teszi a legfontosabb emberi tápszert. S Ausztriában épen úgy mint nálunk, épen a tejjel nincsenek tekintettel a egészségügyi követelményekre, pedig a tejjel terjesztjük a legtöbb ragályos betegséget u. m. a gümőkórt, difteriát, tifuszt, vörhenyt és még a száj- és körömfájást is, ha nem vagyunk elég elővigyázatosak. Mily könnyen ellenőrzik ma már a városokban a husfogyasztást azáltal, hogy mindenhol vágóhidakon összpontosítván a fogyasztásra kerülő hus, szakemberek által megvizsgálják. De a vágóhidaknak még

az az előnye is van, hogy tisztán kezelik a hus, míg a tej ezer és ezer helységben kezeltetvén, tisztaság szempontjából sem ellenőrizhető. Pedig a tej éppen olyan fontos emberi táplálék, mint a hus és a fogyasztóközönség méltán megkövetelheti, hogy egészséges tejjel láttassék el annál is inkább, mert ezzel főleg gyermekeket táplálnak, kik a betegségek iránt fogékonyabbak a felnőtteknél.

A tej pedig Ausztriában rendkívül magas árakon értékesül s csak a keleti államokban találunk ehhez hasonló árakat, (éppen úgy mint nálunk!) Ennek oka abban keresendő, hogy a tejgazdaságok magánkézben vannak, de az ezek utján fogyasztásra kerülő tej legalább jó minőségű, míg a számtalan közvetítő által forgalomba hozott, drága és rossz is. Ennek aztán az a következménye, hogy a szegényebb néposztály nem élvezheti a tejet, hanem fogyasztja e helyett a szeszes italokat és különösen a pálinkát.

Németországban pedig a tejfogyasztás napról-napra jelentékeny mérvben fokozódik és mindig kevesebb tej lesz vajjá fel dolgozva, minélfogva a vajat külföldről importálni kénytelenek.

Ausztriában tehát, ahol a termelt tejet csak igen elenyésző csekély része fogyasztatik el mint teljes tej, szintén igen nagy jövője van az oly tejgazdaságoknak, amelyek a vaj és sajtermelést tűzik ki czélul, mert ezen tejtermékekből exportálhatna a külföldről és saját fogyasztóit is elláthatná.

Bevitelük volt friss, szózott és olvasztott vajból:

1894-ben 656 q 103,050 K. értékben
 1898-ban 835 q 123,600 K. értékben.

A kivitel volt:

1894-ben 40,912 q 7.840,090 K. értékben
 1898-ban 41,336 q 7.054,012 K. értékben.

Az utolsó öt esztendőben tehát a vaj és vajzsir ki- és bevitel stagnált Ausztriában, de a müvaj kivitele 4068 q-ról a kétszeresére 9327 q-ra emelkedett, míg a bevitel számba nem vehető csekély 11-13 q. volt. Ezzel szemben azonban a kivitel a sertézsirból 19,886 q-ról 2642 q-ra, tehát 1/8-dára csökkent, míg a bevitel e czikkból 104 q-ról 229,511 q-ra növekedett s

ugyancsak csökkent a margarin-kivitel 43,800 q-ról 7388 q-ra, míg a bevitel 24,776 q-ról 335,704 q-ra emelkedett.

Ezen számokból tisztán lehet látni, hogy Ausztriában a zsirnemek fogyasztása növekedőben van, csak hogy annyira a vaj, hanem más zsirok fogyasztása, mert a vajtermelés nem vett oly arányokat, hogy paralizálná az importált zsirok mennyiségét. A vaj-kivitel tehát igen csekély Ausztriából s ha nem is hasonlított össze Svéd- és Dánország nagy kivitelével, hanem csak a nálánál sokkal kisebb és klimatikus viszonyainál fogva tejgazdaságra épen nem alkalmas Olaszországgal, ez esetben is Ausztria hátrányára esik a mérleg, mert Olaszország évenként asztali vajból 3,888,000 kilogrammot exportál, pedig belfogyasztása aránylag sokkal nagyobb, mint Ausztriáé. A jelentés ezt szegénytelen állapotnak jelzi és annak tulajdonítja, hogy a gazdák legnagyobb része a tejet és vajat ma is úgy kezeli mint régen, a tejgazdasági gépek fel-találása előtt és hogy nem iparkodnak szövetségeket alakítani, egyesítvén ez által az erőket, miáltal modern berendezések lehetővé válnának.

Tejszövetkezeteket leginkább Felső-Ausztriában, Galicziában, Cseh-és Morvaországban alakítanak, de ezeknek is egy része nem prosperál, mert azt hiszik, hogy a vajtermelés már oly mérvet ölt, miszerint az nem lehet jövedelmező, mivel a külföldi piacok is tul vannak halmozva vajjal.

Természetes azonban, hogy ezen nézet téves, mert a belföldön is lehet a vajfogyasztást nagy mérvben fokozni, ha a közönségnek mérsékelt áron elegendő vaj rendelkezésre áll. Ma a jó vajnak kilogrammja kicsinyben 320 fillér Ausztriában, ezen az áron pedig nem lehet nagy fogyasztásra számítani. Ha azonban több és jobb vaj termeltetnék, olcsóbb lenne és a fogyasztás is növekednék, de ezzel párhuzamosan szabályozandó volna a vajkereskedelem és megóvándó volna az a hamisítástól.

A vajkivitel pedig, a mai viszonyok között Ausztriából majdnem lehetetlen,

épesítést igazoló
 ranymásolatokkal
 pályázatok az
 tőséghez kül-

ésére ajánlkoznak.
 Kezelőtiszti állást
 évre 1000-1200
 zdaságban föld-
 olát végzett, 6 évi
 tal bíró, 26 éves,
 yall, ispán. Birja
 r s törve a német
 Ajánlkozik bizto-
 esetleg perczen-
 zelésre is.
 Főhercegi urada-
 működtött, keszt-
 zád. tanintézetet
 jelenleg egy grófi
 lomnál felmondat-
 sban levő segéd-
 t. évi január 1-re
 eres. Bizonyítvá-
 áraatra megtekin-
 t beküldi.

obb között állás-
 n kívül irodánk-
 , tanintézetet egy-
 m végzett és több,
 esiskolát végzett
 n előjegyezve, a
 r részben önműlő,
 6 tisztai állásokra
 k, részben irnoki
 tisztai állások be-
 ajánlkoznak. Bi-
 ymásolatok irro-
 megtekinthető,
 vanatra érdeklő-
 bérmentve meg-

ezete. Utalunk
 magunk részé-
 y amennyiben
 aják el e szű-
 t nem is, de a
 biztosítását a
 jutányos díjak
 haszonban is
 ezet igazgató-
 ást a hozzá

et tulajdona

kezete

honet udvar)

i Egyesület

s Szövetsége

OO. ==

400,000 kor.

1,200,000 kor.

1,600,000 kor.

tűz- és

sított tagok a

nek.

közvetlenül

özvetítésével

yokkal min-

szolgál

gatóság.

mert az nincsen kellőképen szervezve, pedig német, de kiválképen angolországi nagykereskedők azon fáradoztak eddig minden eredmény nélkül, hogy Ausztriából fedezzék szükségüket.

Németországi vajkereskedők oly ajánlatot tettek, hogy átveszik az elsőrendű vaját Berlinben métermázsánként 240 koronáért, vagy pedig 5%-al többért mint az évi átlagár, mely q-kint 228—232 márka között ingadozik.

A jelentésnek ezen része téves, sőt azt mondhatom egész határozottan, hogy teljesen tájékozatlan, mert a berlini átlagár nem 228—232 márka, hanem az utolsó években 196—204 márka között ingadozik.

Hiszen csak igen ritka esetben és nagyon rövid ideig jegyeztetik, rendszeresen a karácsonyi ünnepek előtt 106, 108 vagy 110 márka. De viszont lesüllyed néha 150 márkára is. Hát honnan lehetne a 228 márka átlagár.

Egyébként ez abból is kitűnik, hogy a nagykereskedők, állítólag 240 korona átlagárt ígértek volna, melylyel szemben a 230 márka átlagárt véve alapul, az ár q-kint 271 korona volna. Ilyen differenciák pedig elképzelhetetlenek.

Mutatja különben a vajkereskedelem terén a tájékozatlanságát a jelentésnek még a következő adat is. Azt mondja ugyanis, hogy angol kereskedők ab London, ígértek volna (pedig hiszen nem volt mire ígérniök!) 116 márkát 105 klgért! Ha ezen ár 50 kilogramra értetnék is, még az esetben is lehetetlen volt volna, mert ilyen árak nincsenek Londonban sem.

Eltekintve azonban a jelentésnek ezen téves közleményeitől, ami annak tulajdonítható, hogy Ausztriában rendszeres vajkivitelről ma még szó sincsen azért olyan tájékozatlanok, elég érdekesen és hűen tünteti fel az ottani állapotokat. Jelzi ugyanis, hogy úgy Német-

mint Angolországba, csak elsőrendű vaj exportálható, mert az ottani kereskedők nagy súlyt helyeznek az áru egyöntetűségére, csomagolására, szósására, izére, stb. stb.

Megkísérelték tehát, hogy kísérletképen egy magán tejgazdaságból Angliába küldjenek egy hordó vaját és akkor tapasztalták, hogy mennyire hátra vannak maradva tejgazdasági téren. Nem találtak szakközeget, a ki kellőképen készíthetett volna kivitelre alkalmas vaját. Nem voltak képesek egy jóra való hordót elkészíttetni, hanem Németországból hozatták. Nem volt alkalmas só kapható a szóásra stb. Ennek következtében aztán a kísérlet nem is sikerült.

Ezek után a jelentés röviden utal a sajttelvény és forgalom szomorú adataira.

Bevitelük volt 1898-ik évben:

	métermázsza	forint értékben
a) Közöséges sajtokból	7	462
b) Strachino, gorgonzola és parmezánból	10,110	940,230
c) Kemény sajtokból	16,915	1.327,394
d) Egyéb sajtokból	3,992	265,730
Összesen	31,024	2.533,816

A kivitel pedig ugyanazon évben nem volt több, mint 3104 q. 201,760 forint.

A bevitel fokozatosan növekedik, a kivitel pedig csökken.

Sajtot legtöbbit Svájcából és Olaszországból importálnak, kivitelük pedig Németországba van.

Felajdul ezen szomorú adatokon a jelentés és fejtegeti, hogy a helyett, hogy a tejtermékekből milliókat vennének be a külföldről, azokért milliókat dobnak ki, pedig viszonyaik kedvezőbbek e tekintetben, mint külföldön.

Az országos gazdatiszacs mezőgazdasági bizottsága javasolja tehát, hogy a

tejgazdaság fellendítése érdekében fokoztassák: 1-ször a termelés, 2-or a kereskedelem, 3-or a fogyasztás 4-er a kivitel. A termeléssel kapcsolatosan, illetve ennek érdekében és helyes irányba terelése céljából fejlesztendő volna a tejgazdasági szakoktatás az egyes tartományok gazdasági viszonyainak megfelelő iskolákban, vándortanárok alkalmazása és egy magasabb tejgazdasági szakiskolában, mely tejkisérleti állomással is összekötetnék.

Ily módon kiképezhetők volnának tejgazdasági munkások és munkásnők, sajt- és vajmesterek kisebb üzemek részére. A magasabb iskolában pedig oly szakegységnek nyernének kiképzést, akik nagyobb üzemek vezetésére alkalmasak vagy pedig mint oktatók lennének alkalmazva.

A magasabb tejgazdasági szakiskola feladatául kijelentendőnek vélnék még, hogy szaktanácsosul szolgáljon termelési és értékesítési kérdésekben, terveket és költségvetéseket készítsen létesítendő tejgazdaságok részére. Irányítaná a tejgazdaság kereskedelmét és gondoskodna a vajtermelés és értékesítésben szükséges és megfelelő anyagok előállításáról és gyártásáról, gondoskodna továbbá oly intézmények és esetleg törvények életbe léptetéséről, amelyek a tejgazdasági termékeket megóvnák a hamisításoktól, megkönnyítene azok szállítását és forgalomba hozatalát, összeköttetéseket szerezne a külföldön a tejtermékek elhelyezése és értékesítése céljából.

A földmívelési miniszteriumban egy tejgazdasági osztály szervezését tartanák szükségesnek, a melyben a tejgazdaság kereskedelmi része is felöleltetnék, azonkívül pedig a vidéken kerületenkint tejgazdasági felügyelők alkalmazását kívánják, kik a tejgazdasági osztálynak legyenek közvetlenül alárendelve.

Ugy mint Magyarországon, Ausztriában

TÁRCZA.

A bárány.

III.

Ép így viselkednek nálunk is a juhok zivatar, árvíz és tüzvész alkalmával: egy „gomolyagba” verődnek össze, oly szorosan egymás hátán, hogy semmiképen sem lehet szétválasztani és megmenteni őket: „ha a villám közibéjük üt, mind elpusztulnak”, ha tűz üt ki az akolban „rakáson” szenesednek meg. Hegyek között, különösen a helvéczi havasokon még az is előfordul, hogy a „szakállas keselyű” hirtelen lecsapásával egész nyáj juhót a mélységbe ugraszt . . .

A juhoknak ezen eszeveszett természete már egymagában is sok gondot okoz pásztoraiknak; de ehhez járul még, hogy lakatlan pusztákban és hegyek között más ragadozó állatok is settenkednek rájuk s hogy sokféle betegségnek vannak kitéve s így a legnagyobb elővigyázat mellett is megesis velük a baj.

Brehm feljegyzí a természet azon különös játékát, hogy ama kietlenebb vidékeken, a hol ragadozó állatok pusztítják a nyáját, kevesebb áldozatot szed közülök a járványos betegség,

míg ellenben a kultura által meghódított helyeken — hol a vadak nem bántják — ott meg számos nyavalya tizedeli őket *)

Mintha csak arra iparkodnának a természetbuvárok, hogy elvegyék a juhtenyésztéstől a gazdaembernek a kedvét, még az elsorol-takon kívül is sok hibát írnak a bárányok terhére, a többek között azt is, hogy igen kényes a legelőjére és az ivóvizére s ezzel is sok gondot okoz pásztoraiknak.

A természetbuvárokkal szemben sokszor be kell adni a derekunkat; nem igazságos dolog azonban mégse tőlük, hogy ennyire mostohán bántanak a báránnyal . . . hallgassuk csak, hogy mily elragadtatással szólnak nyájajukról apáink s hogy mennyire hangoztatják a juhok közmondásos „arany lábát”, melylyel földjeiket bearanyozták s hogy a juhoknak minden porcikája hasznára van a többi életnek: tejet, vaját ad, ruházatra való gypjait, husa táplálékul szolgál, bőriből ködmönt csinálnak, csontjait gombokra és késnyelekre dolgozzák fel, faggyujával világítanak — szóval minden, ami tőle származik, jólétet biztosít másnak, neki pedig előbb-utóbb halálát okozza . . . megsokszorozítja a föld termését, sőt még

*) „Morbida facta pecus totum corrumpit ovile.”

egy maradandó emléket is ad az embereknek: még egyszer utoljára megjelenik s a művész kezébe adja azt a hirt, a melylyel minden érzést uraló hangon lehet szólani.

De kiváló haszna mellett még megragadó természeti tulajdonságok is jellemzik a bárányt, alig van benne csak halvány árnyalat a többi életnél érvényesülő állati felfangból, olyan mintha nem volna epéje, a négy lábú állatok között a legcsendesebb és legtürelmesebb: a bántalmazást békével türi; nem bög, nem ordít, sőt még száját is alig nyitja meg „akár nyírják, akár pedig a torkát messék” . . . mintha bizony együgyű elméjével és szelidségével az állatvilág legjobbjá iparkodnék lenni . . . Nagy ragaszkodással vonzódik egymáshoz, különösen a báránykák az anyjukhoz „annak mind tejét, mind szavát annyira megtudják különböztetni, hogy jól lehet sok ezer juhok legeljenek együtt, mindazáltal minden bárány az ő anyját bégéséről menten megismeri és hozzája fut . . . akár mint megkivánják is pedig a szópást, de mégis a más idegen juhok emléjét meg nem szopják . . . s az anyjuk is, habár minden bárány egyforma, mégis ki tudja választani a nyájából az ő ivadékát . . .” Jellemző vonása a juhoknak azon ragaszkodás is, melylyel a

ban is vándor vajmesterek volnának alkalmazandók, a kik a megalakuló szövetkezetek üzemét megindítják és a személyzetet a teendőikben kioktatják.

Elősegítendőnek vélik továbbá a városi tejszarnokok alakítását lehetőleg szövetkezeti alapon, de különösen súlyt helyeznek arra, hogy a vajtermelés egyes központokban eszközöltessék oly formán, hogy az egyes szövetkezetek tejszínállomásokká alakuljanak egy-egy központ körül.

Az egyes szövetkezetek kapcsolatba hozandók nagyobb fogyasztási szövetkezetekkel, hogy a belső kereskedelem szabályozva legyen ez által, egy létesítendő országos központ útján pedig a kivitel előmozdítandó.

Ezenkívül pedig a tejszövetkezetek csatlakozása a hitelszövetkezetekhez is kívánatosnak jelezte, hogy a szövetkezetek olcsó hitelhez jussanak.

Javasolják továbbá a vajkivitel erősödéséig a kiviteli prémiumokat és hivatott szakemberek kiküldetését a külföldre, hogy tanulmányozva az ottani viszonyokat, tapasztalataikat otthon értékesítsék.

Az országos gazdatanács mezőgazdasági bizottsága magáévá tette a kivonatban ismertetett javaslatot és annak végrehajtása tárgyában felterjesztést intézett a cs. kir. földművelésügyi miniszteriumhoz.

Az egész jelentésből azt az örvendetes tényt konstatálhatjuk, hogy Ausztriában tejgazdasági téren sokkal hátrább vannak mint nálunk, pedig állatállománya a tejgazdaságra alkalmasabb mint a miénk. Nálunk a tejgazdaságot mintegy eszköznek tekintjük a szarvasmarhatenyésztés fejlesztésére. Ezáltal kettős célt érünk el: megteremtjük a tejgazdaságot és egyúttal fejlesztjük az állattenyésztést.

A másik tanúság, a mit a javaslatból meríthetünk az, hogy mi a megkezdett uton jó irányban haladunk tejgazdasági téren, mert hiszen a javaslat

töbnyire oly intézmények létesítését kívánja, a melyek nálunk már életbe vannak lépve s ha fiatal intézmények is, de hatalmas növekedésnek és fejlődésnek indultak.

Ennek egyébként magyarázatát abban is kereshetnénk, hogy a bizottság előadója itt járt az elmúlt őszszel és élénken érdeklődött tejgazdaságunk fejlődése iránt.

Jó lesz tehát résen lennünk, nehogy versenytársakat oktassunk!

Sierbán János.

Visconsin állam tejgazdasága.

Visconsinban van legjobban elterjedve a tejgazdaság; helyi viszonyainál fogva ez az egyes gazdaságok főága. Tejtermékek mennyiségére az Egyesült Államok egyes államai között a második helyet foglalja el; az összes egyesült államok tejtermékeinek 1/4-részt állítja elő.

Visconsin tejtermékeinek (vaj és sajt) jósága általánosan elismert; a jó minőség a sajt és tej hamisítására hozott törvények szigorú végrehajtásának köszönhető. 1571 sajt- és 1000 vajgyára van. 1899-ben 33 750 000 kg. vaj és 27 000 000 kg. vajtermékek, ez évben előállított sajt értéke körülbelül 11¹/₂ millió forint (arany), a vajé körülbelül 29¹/₂ millió forint.

A vajgyárakban kizárólag vajat állítanak elő, a vaj és sajt előállítása egy gyárban, mint az külföldi tejgazdaságokban szokásos, csak kivételes.

A lefölözött tejet a gazdák visszaveszik s azzal borjait s disznóikat etetik. A sajtgyárak többnyire szövetkezeti alapon létesülnek, vagyis a gazdák, kik tejet szállítanak részvényesei is a gyárnak. Többnyire az divik, hogy a vajgyártó a vajkészítésért egy bizonyos összeget kap pl. 7—10 krt k logrammonként, ezért még vajfestéket is ad s csomagolja az árut. A tejet leginkább zsirtartalom szerint fizetik, a zsirtartalom meghatározására a már jól kipróbált Babcock-fele tejjvizsgálót használják. Ez a tejjvizsgáló igen egyszerű, olcsó s az Egyesült Államokban használatos. Felhasználója Babcock a visconsini egyetem tanára. A vajat többnyire a chicagói és milvaukei ügynököknek adják el, de meglehetősen sokat szállítanak a déli államokba is. A vajgyárak

vállalkozási szellemét mutatja az, hogy egyik Visconsinból Manillába (Philippinák) küldött egy vagon vajat. Mesterséges savanyítást, mi Németországban már általánosan divik, csak kismértékben alkalmazzák, nagyrészt a tejfölt természetes uton egy bizonyos hőfok mellett savanyítják.

Különféle sajtokat gyártanak, leginkább a „chedda”-módon készített amerikai sajtokat, melyek „Twins” Young-Amerika vagy „Tull clean Cheese” név alatt kerülnek forgalomba. Kemény sajtokat is gyártanak, ugyszintén limburgit s puha francia sajtokat. Dél-Visconsin Green vidékén, hol svájciak laknak, sok emmentáli sajtot készítenek. E vidéken ép oly sajtgyárak találhatók, mint a svájci havasokon. E tartománytól évente, vagyis májustól—novemberig mintegy 5 000 000 kg. svájci sajtot küldenek el. Az ország különféle részein készítenek még sovány sajtokat is, mely olcsóbb árakat ér el. Az itteni svájci sajt minőségére nem áll mögötte az importáltnak és „Imitation Swiss-Cheese” név alatt kerül forgalomba, nagyrésze azonban amint hírlik, importált sajt gyanánt lesz eladva, mi azonban nincs bebizonyítva.

Green kerületben kondenzált tejet is készítenek. Racine kerületben az utolsó évben egy gyárat építenek „Milk Food” (tejtermék) készítésére. A tejárak 100 kg.-ként 5 K. 14 fillér és 12 K. 20 fillér között váltakoznak. A legnagyobb árat az a gyár fizette, melyik a „Milk Food”-ot készítette. A sajtjeladásra vannak a tejtermékek börzsei. Így van Sheboygan s Plymouthban.

A plymouthi tejtermék-börze 1899-ben a következő forgalmat mutatja:

„Twins” láda száma	32,933
„Yong America”	23,035

A ládák összege	55,968
„Twins” kg. mennyisége	918,931
„Yong America”	415,980

Összes kg. mennyiség 1,333,811

Bevétel „Twins”-ből (osztrák arany forint) 403,869 frt 44 kr., bevétel „Yong American”-ből 212,048 frt 52 kr., összbevétel 615,917 frt 96 krajczár.

Ez időszakban a „Twins” átlagára 45¹/₂ kr. (aranyban) kg., 1898-ban 35³/₄ kr., Yong-America átlagára 50³/₄ kr. kg., előző évben 42 kr. A Twins legmagasabb ára, ugy a Yong-America-é 56 kr., a legalacsonyabb ár 35 kr. az előbbi-é, az utóbbi-é 37¹/₂ kr. 1898-ban a „Twins” legalacsonyabb ára 29¹/₄ kr. volt, míg a „Yong-America”-é 35 kr. Ebből látható az ideai árjavulás. Szily Tamás.

vezér-ürü és pásztorok iránt viseltetnek: a „vezér-ürüt vakon követik” . . . s békés időben pásztorok szavára hajtanak s fűtjét megismerik . . . legkiválóbb érzelmi világukat pedig a pusztai esendelethez való ragaszkodásukkal és azzal árulják el, hogy a zenét, különösen a furulyaszót igen szeretik hallgatni.

A pásztori esendelethez s pásztorkodást a nép fia is kedvelik . . . nem azért mintha vágyódnának az ó-testamentombeli Dávid sorsára, aki a pásztorbotot a királyi pálczával cserélte fel, hanem inkább talán azért, mivel nyájuk között boldog megelégedést találnak a természet öln.

Megragadón tárja elének ezt a gondtalan boldogságot a halhatatlan lantos:

„Juhász legény! szegény juhász legény!
Tele pénzzel itt a kövér erszény.
Megveszem a szegénységet tőled,
Rádásnak add a szeretődöt . . .

Ez az erszény volna csak foglaló,
Ezerannyi meg a borralaló,
A világot adnák rádásnak,
Szeretődmet mégsem adnám másnak.”

Még sokkal buruzcabbul nyilatkozik meg

a pásztor megelégedettsége abban a mondókában, amelyik így versel:

„Ha vagyok a bőgő nyájjal,
Nem cserélek a királyllyal:
Ha nyájamnak jó van dolga,
Én ur s ő mel'ettem szolgál.”

de hát nem is csuda, mert hát:

„Subában jár a juhász, kutyabaja néki,
Menyecskekkel, lányokkal szép világát éli . . .”

A népdalban megnyilatkozó egyedüli keserűsége a pásztoroknak, ha feltékeny a kedvesére, az egyikben még csak azt mondja hogy:

„Beleestem, benne vagyok . . .
Órizem az apám nyáját,
De nem hallom a kolompját,
Rá-rá megy a zöld vetésre,
Hej! csak későn veszem észre . . .”
„Telarakta édes apám,
Eleséggel a tarisznyám,
Elvesztettem szerencsésen,
Lesz módom a bójtölésben . . .”

Mikor pedig hűtlenül elhagyja a galambja, akkor eldobja magától a pásztorbotot és neki megy a világnak:

„Isten hozzád pusztá s pajtások,
Furulyámat már nem halljátok.
Hortobágyi pusztán fű a szél,
Juhász legény busan utra kél.

Hortobágyi pusztán fu a szél,
Juhász legény busan utra kél,
Hová lett a nyája? Eladta!
Hová lett a kedve? Elhagyta . . .

S hej! nyájadat miért edtdad el?
— Nekem már e földön mi sem kell!
Juhász legény kedved hívó lett?
— Rózsám hívségével elveszett . . .

máskor ismét halálsejtelem szállja meg:

„Majd ha nyájam elszéled,
S bennem a lélek eltéved . . .
Mondani fogják: Érted kár,
Szerelmes, bohó kis bójtár . . .”

mert hát nagy baj az, mikor:

„Meghalt a juhász, oda a juhász,
Ki mondja majd a kutyának:
Kadarecs ne! fűtty . . .”

Közös tojásértékesítés tejszövetkezetek útján Németországban.

A szövetségi tojásértékesítés különösen Hannover tartományban nyert az utóbbi években örvendetes kiterjedést és mindig nagyobb tért hódít. Ahol nem tanácsos vagy pedig kivitellen, hogy e célra külön szövetségeket alakítsanak, ott a már létező tejszövetkezetek nagyon alkalmasnak látszanak, hogy ezt a feladatot is magukra vállalják. Ezt bizonyítják azok a tapasztalatok, melyeket a poroszországi stargardi tejszövetkezet tett e téren.

A stargardi tejszövetkezet 1898. év őszén Stargardban elárúsító helyet nyitott tejtermékek és tojás számára. A tojáseladást csak azzal a szándékkal vitték be az üzletkörbe, hogy „a forgalmat nagyobbítsák.” A tojásforgalom egy év alatt 41000 drbra rugott, amelyért 1898 márcia folyt be, úgy hogy tehát egy tojás mintegy 5 fillérrel értékesült, mely ár, tekintettel különösen arra, hogy a tojások majdnem harmadrészt májusban szolgáltatották be, igen kielégítőnek mondható. A tojást mind Stargardban adták el, a Stettinbe vagy Berlinbe való szállításba a szövetségez egyelőre még nem bocsátkozott be. Stargardban a pommerániai mndel (16 tojás) piaci ára május, június és részben július hónapban is legfeljebb 60 fillér volt, egy tojás tehát 3³/₄ fillér. De még ez ár mellett is az árusóknak vagy termelőknek, ha túl akartak adni készletükön, órák hosszat kellett a piacon maradni.

Ilyen kedvezőtlen viszonyok mellett a szövetségez az említett hónapokban nem is gondolhatott az eladásra, hanem a tojások konzerválását kellett megkísérlni, ami oly kitűnően sikerült, hogy immár a szövetségi tojásértékesítés legnagyobb akadályát, t. i. a tojás bizonytalan eltarthatósága, elhárítottak tekinthető. Az eddigi szállítás önkéntes volt és minthogy csak kísérlel-képen történt, se határidőhöz, se minimális árhoz kötvé nem volt.

A tejszövetkezet igazgatójának, Neumannnak, a szövetségi közlönyben közzétett nézete szerint azonban a szövetségi tojásértékesítés egyik főkélléke az, hogy minden résztvevő kötelezze magát nemcsak bizonyos számú tojó tartására, hanem arra is, hogy saját szükségletén felül bizonyos időszakokban, például hetenként kétszer, összes tojás-termelését beszovalgaltatja, az között, hogy a tojások minő fajtaiktól erednek, de bizonyos minimális súlyt és nagyságot meg kell ütniök. Lényeges továbbá, hogy a tojások ne legyenek szennyesek, mert ilyeneket nemcsak eladni, de eltartani is nehéz. A tojóhelyiség tisztántartása, tiszta fészkek (melyeket nem szabad egymás fölé helyezni), elegendő nagyságu óhelyiség és a tojásoknak naponként kétszer való kiszedése elegendő biztosítékot nyújtanak a tojások tisztaságára nézve.

A tojásárakat nevezett igazgató nézete szerint a németországi szövetségezetteknek követendő fokozat szerint kellene megállapítani:

Januártól—márcziusig 5 fillér 1 tojásért, áprilistól—júliusig 4 fillér 1 tojásért, augusztustól—szeptemberig 5¹/₂ fillér 1 tojásért, októbertől—decemberig 7 fillér 1 tojásért frankó a tojásértékesítő helyen.

A szállítás legcélszerűbben faladákban történik kemény papírbetétekkel, melyek annyi cellát képeznek, mint a hány tojást akarunk egy fekvésben elhelyezni. A fekvéseket ismét kemény papírtáblákkal választjuk el egymástól. A tojásokat sarkokra állítva helyezzük a cellába és utóbbiakban a hézagokat papirossal kitöltjük, úgy hogy minden tojás szorosan megálljon. Ez a módja az elcsomagolásnak tiszta és kifogástalan és nagyon jól bevált a gyakorlatban. Ily módon 40, 60, sőt 100 tojást is lehet egy ládában szállítani anélkül, hogy a kicsomagolásnál oly terhes szecskára volnának szorulva.

A tojások konzerválását illetőleg Neumann igazgató különböző szerekekkel tett kísérletek után egy „Garantol” név alatt szabadalmazott konzerváló szer használatában állapodott meg, melyet Utescher C. hamburgi kereskedelmi vegyész gyárt s hoz forgalomba. Ez a szer egy fehéres-szürke por, mely színére és alkátára hasonlít a porrá törött oltatlan mézhez. Ebből a szerből egy kilogrammot 100 liter vízben kell feloldani. Mielőtt azonban a tojást a folyadékba tesszük, újra meg kell vizsgálni minden egyes tojást arra nézve, hogy nem sáros-e, nincs-e bezuzva és hogy kiállja-e a világossági próbát, azaz hogy a tojástükrében teljesen tiszta képet mutat-e. A konzerválóoldat felvételére legcélszerűbbek agyagkorcsók, cémenttartányok vagy zománczozott vasedények, melyek belsejét természetesen a levegő elől el kell zárni. A víz tükrének teljesen fedni kell a tojásokat, mert ha a tojás a levegővel érintkezik, az egész módszer hatálytalanná válnék. Ujabbán Utescher egy fertőtlenítőleg ható pergamentpapirost is gyárt, melyet a víz színére kell tenni. Ennek a konzerválási eljárásnak költsége 100 tojásnál 1 márkára, tehát tojásokonként 1¹/₁₀ fillérré rug. Utescher állítása szerint az így konzervált tojások 3 évig is kifogástalan frissnek maradnak. Neumannnak ezen szerrel való kísérletezése eddig csak 6 havi időre terjed, de ezen időszak végén a tojások frissnek voltak.

G. O.

VEGYESEK.

Rozsdás tejkannák befolyása a tejre. Sok gazdaságban hibás tejkannákat még akkor is használnak, mikor már egyes rozsdafoltok mutatkoznak rajtuk. Ámbar takarékosági szempontból nem kifogásolható, ha valamely tárgyat addig használunk míg csak némileg megfelel a rendeltetésének, a tejgazdaságban ez a takarékoság mégis céllévesztett dolog. Hogy a tejet mily kínos tisztasággal kell kezelni, azt mindenki saját tapasztalatából tudja. De

az már nem olyan ismeretes, hogy a tejnek és a belőle nyert termékeknek rossz ize igen gyakran a rozsdától megmarat tejeskannák használatára vezetendő vissza. Az a tény, hogy erősen megrozsdásodott tejes kannákban tartott tej undort gerjesztő „faggyas” ízt mutatott, a Nordd. Allg. Ztg. mezőgazdasági melléklete szerint Böggild B. tejgazdasági szaktanácsost arra ösztönözte, hogy e jelenséget közelebbi vizsgálat tárgyává tegye. A jelzett rossz izzel bíró tej a vasreakció világos jeleit tüntette fel. A kétnapos tej vegyi vizsgálata egy literben 10 milligramm vasat derített ki. További három nap múlva a tej vastartalma egy-egy literben már 140 milligrammra növekedett. Ennek megállapítására, hogy nem járulnak-e hozzá bakteriumok is a tej rossz ízének előidézéséhez, illetőleg, hogy más származású tej nem lesz-e ugyanily romlásnak kitéve a megrozsdásodott kannában, Böggild az illető kannát elküldte egy más tejgazdaságba avval az utasítással, hogy tisztítsák ki alaposan ugyan, de ne gözzel és küldjenek be 8 kilogramm estéli és ugyanannyi reggeli tejet. Az azonnal a tej megérkezése után végrehajtott vegyi vizsgálat literenként 7 milligramm vastartalmat állapított meg.

Ez a tej is ugyanazt az undorító ízt tüntette fel. Ugyanazon tejgazdaságnak egy másik reggeli és esti tejküldeménye, melyet azonban saját, új kannájában szállított, nem mutatta a vasreakciónak semmi nyomát. Edes jó ízü kellemes ital volt.

Most további kísérlet történt arra nézve, hogy a tej „faggyas” ize nem megy-e át a vajra is. E célból mindkét kannát tejet másnap reggel lefőlőzték és mindegyik kannát tejfelét külön üvegben rázás által vajjá változtatták. A vaj külszínében és állagában semmi különbséget se lehetett konstataálni. Ellenben az izben rengeteg nagy volt a különbség.

Míg a rozsdás kannából nyert vajnak nemcsak ize volt faggyas, hanem a szaga is faggyugyertyára emlékeztetett, a tiszta kannából való vaj friss és kellemes ízü volt. Ezzel bebizonyultnak lehet venni, hogy rozsdás kannák használatára ártalmas befolyásu a teje. Jó lesz tehát, ha kellemetlen meglepetésektől megakarjuk magunkat óvni, időről-időre megvizsgálni a tejkannákat, hogy nem mutatkoznak-e bennük rozsdafoltok és gondoskodjunk idejekorán pótlásról.

Tejgazdasági főiskola. A svájci szövetségtanács rendeletére, az ottani közoktatási tanács, a zürichi technikán levő gazdasági főiskola tanrendjét olyképen változtatta meg és már a f. évi október hóban megkezdődő új tanfolyamra érvényes tanrendet állapított meg, hogy tejgazdasági szakegység kiképzése céljából öt félévi kurzuson, melyből három félév a gazdasági főiskola tanrendjével megegyező, adják elő a tejgazdaságot és az azzal kapcsolatos ügyeket. A tanfolyamot elvégzett hallgatók tejgazdasági oklevelet nyernek.

Az orsz. magyar gazd. egyesület tulajdona.

TEJSZÖVETKEZETI NYOMTATVÁNYOK.

A következő nyomtatványokból állandó raktárt tartunk:

Tejbevételezési lap	ára ivenkint 8 kr.	Kézi könyvecske (4 oldalas)	ára ivenkint 1 kr.
Napitermény eladási napló (4 oldalas)	„ „ 3 „	Bárca	100 ivenkint 40 „

Megrendelések a

„Pátria” irodalmi vállalat és nyomdai részvény-társasághoz
BUDAPEST, IX., Üllői-út 25. (Köztelek) intézendők.

A „PÁTRIA” irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása.

Mi magyarsabb táplálék magyar ház legszűkebb izletes, tápl magyáros Budapest s idegen karol is, majdnem tart s jól el amelyeknek nem, legalább kenyere mel

Nem i Európa több városaiban Berlin és Pa

Bécs és lakosságának vesz magához lálékat, mint hozzászókat, sem izlenék nap e két hatná az ebb mert az meg nek tőle.

Ugyanígy bár nem oly csak részben tisztán tejjel németországi ság is.

Páris é kezési rendje jel el kétszer azzal táplálék Németalföld,

Ez nem dolog s aki ezen összes városok kávé a lakosság sztegyen összeh Budapest s a és fővárosok ményre fog ju a reggelit kiv pedig élelmisz